

Studiebesök på Scenkonstmuseets utställning "Illusionernas abecedarium", 3 december 2025

Scenkonstmuseets utställning om teaterkostym är museets största någonsin och visningen lockade 16 av våra medlemmar.

Vår guide, teaterpedagogen Helena Thornqvist, ledde oss in i utställningen genom en passage upplyst av handblåsta glaslyktor som hade donerats av judiska teatern.

Helena berättade att teaterkostymen är mycket mer än bara kläder. Kostymen ska förstärka berättelsen och karaktären, samtidigt som den måste hålla länge, tåla tvätt och inte försvåra rörelserna som krävs av karaktären.

Varje kostym börjar med en skiss, som kan vara väldigt detaljerad, som till exempel Anna Bergmans skisser för 'Gengångaren' med färgnyanser och tygförslag till varje plagg.

Men skisserna kan även vara enklare, livliga illustrationer, som visar karaktären i rörelse.

Efter skissen kommer en 'toile', en testversion av ett plagg, sydd i enkel oblekt bomull. Skådespelaren provar toilen och föreslår ändringar, innan den går till skräddaren, som syr upp en riktig version av kostymen.

Utställningen innehåller många intressanta intervjuer med de människor som har arbetat med kostymerna vi ser framför oss.

'Patineraren' är särskilt viktigt för att tyget ska få rätt nyans innan kostymen sys upp. Om karaktären är fattig eller rik, har blivit skadat eller återuppstått från döden, till exempel, ska det synas i kostymen.

Det finns många tricks för att få rätt patina på tyget innan det skickas till skräddaren. Helena berättade att det bara finns 12 patinerare i Sverige med den specialiserade kunskapen i 'hur man ger kostymerna själ'.

Ibland återanvänds kostymerna i senare uppsättningar eller till och med i andra pjäser. Denna klänning bars av Tora Teje som drottning Elisabeth på Dramatens scen först i *Elisabeth av England*, 1931 och igen i *Maria Stuart* 1935.

Drygt 50 år senare bars den av Pernilla August som spelade Ofelia i *Hamlet*. Klänningens nedre kant hade då patinerats för att skapa känslan av att Ofelia gått genom smuts och lera.

Vi fick höra många intressanta historier. Stina Wirsén fick sitt första uppdrag att göra en kanindräkt, som hon genomförde i riktig lammull. Skådespelerskan blev så varmt att hon svimmade och Wirsén började om. Det finns många sätt att bygga in lufthål, svettlappar, till och med kylväskor för att göra kostymerna mer bekväma och undvika att de blir illaluktande – som också kan bli ett arbetsmiljöproblem.

Efter en ordentlig genomgång av hur kostymerna skapas gick vi upp till 3:e våningen och steg in i teaterns magiska värld. Här hade utställningen brett ut sig med bidrag från teatrar från hela landet, ordnade efter bokstavliga motsatser – **Queer** eller traditionell, **Rik** eller fattig...

...Sagolik eller vardaglig.

Till pjäsen *Petter och Lotta och stora landsvägen* på Dramaten 2005, hade kostymdesignerna Magdalena Åberg plockat fram bilder från Elsa Beskows sagovärld till kostymerna för Fru Jordgubbe, fru Kantarell och fru Kål.

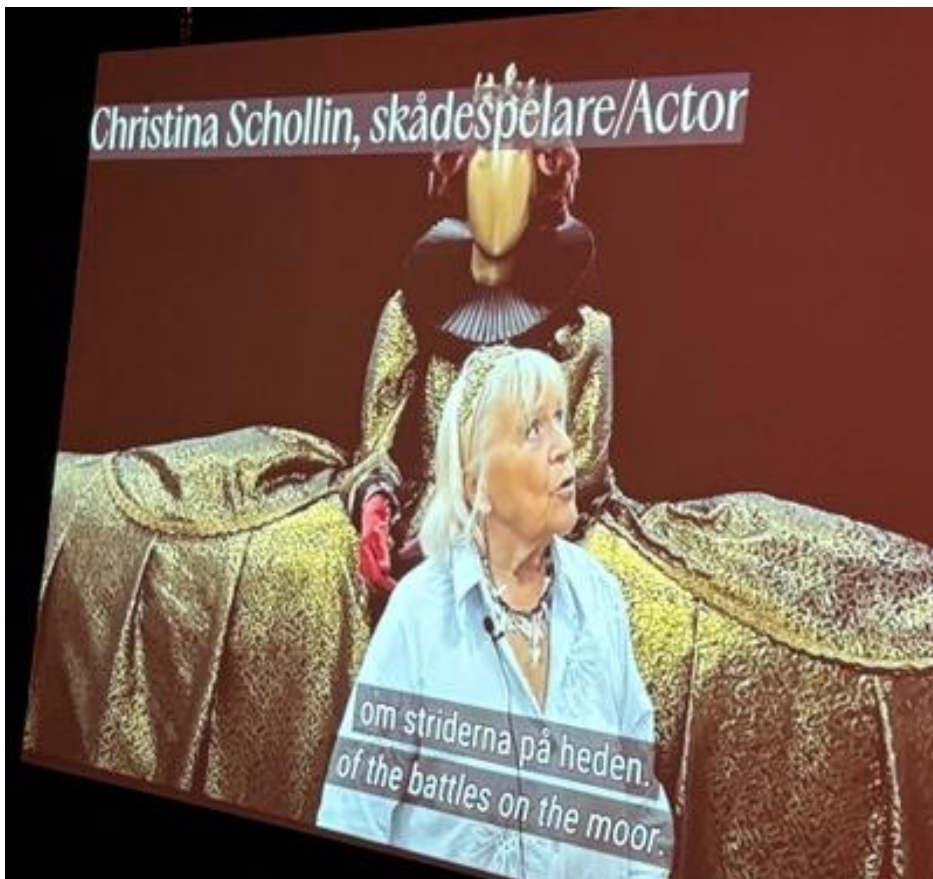
Bajskorven & Fisen spelade roller i barnpjäsen *Den första rumpan* på Dramaten 2023. Även vi vuxna skrattade inför kostymdesigner Daniel Åkerström-Steens figurer.

Denna råttmantel designades av Katherine Hysing till antagonisten Ortrud i Wagners opera *Lohengrin* på Kungliga Operan 1989. Rader av slitna råttor med långa svansar syddes på mantel för att förstärka Ortruds karaktär. Hon är intelligent och stolt men även manipulativ och makthungrig och utövar trollkonst.

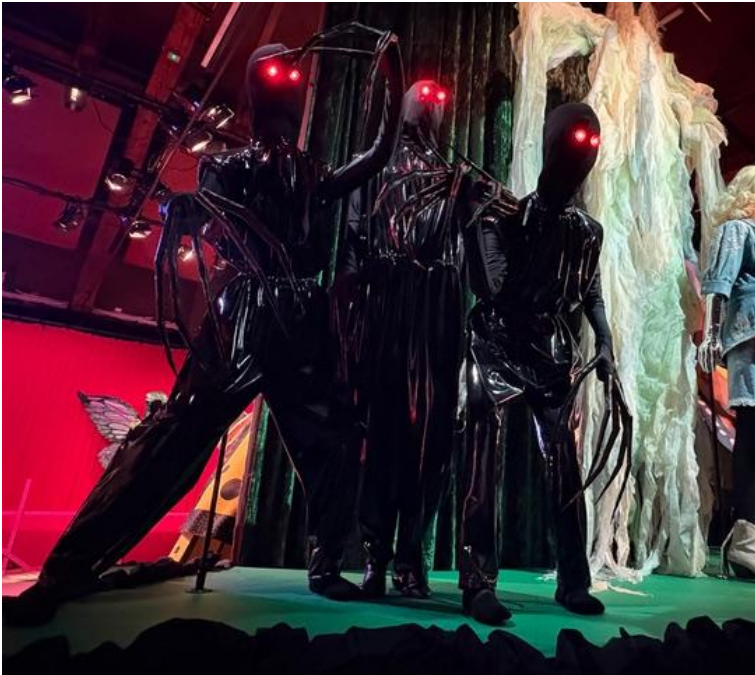
Ibland kan en extraordinär kostym leda till en kreativ lösning på scenen. Denna XXL-klänning till Lady Macbeth var omöjlig att få genom dörren till scenen.

Lösningen till Christina Schollins Lady Macbeth var att hissa ned henne från taket – en mycket effektiv entré.

Kostymerna kan även ändras efter att en pjäs möts av publiken. Den farliga, lögnaktiga spindeln Ygramul i *Den oändliga historien* på Malmö stadsteater 2017 hade inga ögon från början och upplevdes som alldeles för otäck. Att ge varelserna röda ögon var ett sätt att lätta lite på publikens skräck inför dem.

Efter dryg en timme kom vi fram till utställningens Zlut. Helena bad oss att fundera på vad det betyder att vara en hjälte. Det blev en intressant diskussion med en del minnen från teaterpjäser vi hade sett.

På kort tid hade vi tagit oss från A till Ö och lärt oss mycket om teaterkostymens konst.

Text och foto: Karin Becker